35. Vidzemes EC. Atbalsta instrumeni. [Support tools]. Retrieved April 1, 2021, from http://invest.vidzeme.lv/lv/atbalsta-instrumenti

36. NaudaBiznesam. (2021). Atbalsts jauniem uzņēmējiem. [Support for young entrepreneurs]. Retrieved April 1, 2021, from http://www.naudabiznesam.lv/atbalsts-jaunajiem-uznemejiem/

37. BA School of Business. Studentu biznesa inkubators. [Student Business Incubator]. Retrieved April 1, 2021, from https://www.ba.lv/augstskola/arpus-studiju-aktivitates/biznesa-inkubators

38. Connect Latvia. Retrieved April 1, 2021, from https://www.connectlatvia.lv/

39. Turiba University. Retrieved April 1, 2021, from https://www.turiba.lv/lv/augstskola/biznesa-inkubatorsIdeju kauss. (2021). Retrieved April 1, 2021, from https://idejukauss.lv/

40. Rigas Dome. Jauno uzņēmēju atbalsts «Atspēriens». [Support for young entrepreneurs «Atsperiens»]. Retrieved April 1, 2021, from https://www.rdpad.lv/uznemejiem/atsperiens/

41. University of Latvia. UL Student Business Incubator. Retrieved April 1, 2021, from https://www.lu.lv/lv/sadarbiba/lu-studentu-biznesa-inkubators/

42. LIAA. Seminars and conferences. Retrieved April 1, 2021, from http://www.liaa.gov.lv/lv/pieteiksanas-pasakumiem

43. RTU IdeaLab. (2021). Retrieved April 1, 2021, from http://idealab.rtu.lv/

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Меньшиков Владимир Васильевич – профессор Даугавпилсского университета, доктор социологических наук, эксперт Латвийского совета науки в области экономики и социологии, руководитель Центра социальных наук Даугавпилсского университета, Латвия.
Парадес 1-421, Даугавпилс, Латвия,
e-mail: vladimirs.mensikovs@du.lv.
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-9988-8588
Ружа Оксана Павловна – доцент кафедры экономики, исследователь в Институте гуманитарных и социальных наук Даугавпилсского университета, Латвия, доктор экономических наук, эксперт Латвийского совета науки в области экономики.
Парадес 1-421, Даугавпилс, Латвия,
e-mail: oksana.ruza@du.lv.
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-6194-3841

DATA ABOUT THE AUTHORS

Menshikov Vladimir is Professor at Daugavpils University, Dr.sc.soc. Has status of experts of the Latvian Council of Science in the fields of economics and sociology. Is a head of the Centre of Social Research in Daugavpils University, Latvia.
Parades street 1-421, Daugavpils, Latvia,
e-mail: vladimirs.mensikovs@du.lv
Ruza Oksanais Docent of Economic Department, Researcher at the Institute of Humanities and Social Sciences of Daugavpils University (Latvia), Dr.oec. Has status of experts of the Latvian Council of Science in the fields of economics.
Parades street 1-421, Daugavpils, Latvia,
e-mail: oksana.ruza@du.lv

УДК 811.161.2’ 373:330 https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-53-36-41

ГОЛОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (НА ОСНОВІ ПРАЦЬ ВІДОМИХ УКРАЇНСЬКИХ МОВОЗНАВЦІВ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.)

Спис О. А.

***Актуальність теми дослідження**. Глобалізаційні процеси у сучасному світі впливають на розвиток кожної сфери життя українського суспільства – міжнародно-політичну, технічну, військову, освітню, наукову, спортивну, і, звичайно, економічну. Завдяки різноманітним глобалізаційним процесам, з одного боку, та процесам націоналізації – з іншого, українська лексика, як відкрита мовна система, через різні тематичні групи активно поповнюється новими словами. За останні три десятиліття особливо збагатилася тематична економічна група української лексики, що, безумовно, постійно привертає до себе увагу сучасних мовознавців.*

***Постановка проблеми**. Останнім часом усе більше громадян нашої країни залучені до найрізноманітніших економічних процесів, що зумовлюють не тільки активне засвоєння ними, громадянами, спеціальних і загальновживаних економічних термінів, а й їх моделювання та переосмислення. Поряд з лексикою, яка відома лише вузькому колу фахівців-економістів, активно формується й загальновживана економічна лексика. Такі процеси, які постійно вивчають українські сучасні мовознавці, завжди потребують переосмислення у контексті цілісного розвитку української лексики.*

 © Спис О. А., 2022

Аналіз останніх досліджень і публікацій. *Динамічні процеси в лексиці сучасної української мови активно досліджувалися такими відомими сучасними мовознавцями як К. Городенською, С. Ярмоленко, А. Таран, Л. Лисиченко, О. Сербенською, Л. Струганець. Економічна лексика сучасної мови початку XXI ст. є об'єктом дослідження праць таких мовознавців як Н. Клименко, О. Стишова, М. Навальної, Є. Карпіловської, Л. Кислюк.*

Мета статті *– з'ясувати, проаналізувавши праці сучасних українських мовознавців, які тенденції становлення економічної лексики є провідними на даному етапі розвитку української мови.*

Методологія проведення дослідження. *У статті застосовано такі методи наукового дослідження: порівняльний аналіз, компаративний аналіз, системний підхід, синтез.*

Висновок. *Отже, у працях відомих українських мовознавців виявлено, що економічна тематична група української лексики розвивається за такими тенденціями: 1) глобалізації та автохтонізації; 2) активним засвоєнням мовцями економічних слів як з прямим значенням, так і з переносним; 3) взаємопроникненням спеціальних слів-термінів і загальновживаних лексем у різні сфери спілкування – як у професійну, так і в публіцистичну і розмовно-побутову.*

Ключові слова*: лексика сучасної української мови, тематична економічна група, тенденції розвитку, запозичена лексика, питома лексика.*

ГЛАВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ (НА ОСНОВЕ ТРУДОВ ИЗВЕСТНЫХ УКРАИНСКИХ ЯЗЫКОВЕДОВ НАЧАЛА XXI СТ.)

Спис О. А.

Ключевые слова: *лексика современного украинского языка, тематическая экономическая группа, тенденции развития, заимствованная лексика, общеупотребительные экономические термины.*

MAIN TRENDS IN THE ECONOMIC VOCABULARY EVOLUTION OF THE MODERN UKRAINIAN LANGUAGE (BASED ON FAMOUS UKRAINIAN LINGUISTS SCHOLARLY WORKS OF THE EARLY XXI CENTURY.)

Spys Olha

Research rationale. *In the modern world globalization processes affect the development of every sphere of Ukrainian society, including international politics, technical and military sector, education, science, sports, and of course economics. Due to various globalization processes, on one hand and nationalization processes on the other, Ukrainian vocabulary is actively extended with new words through various thematic groups as an open language system. The economic theme group of Ukrainian vocabulary has become especially rich over the last three decades. This fact of course constantly attracts the attention of modern linguists.*

Problem statement. *More and more citizens of our country are involved in a variety of economic processes lately. This leads not only to the active acquisition of special and common economic terms by citizens, but also their modeling and reinterpretation. Along with vocabulary which is well-known only to a small circle of economists, commonly used economic lexis is actively formed. Such processes which are constantly studied by Ukrainian modern linguists always demand reenvisioning in the context of the integral development of Ukrainian vocabulary.*

Analysis of recent researches and publications. *Dynamic lexis processes of the modern Ukrainian language have been actively studied by such well-known modern linguists as K. Horodenska, S. Yarmolenko, L. Lysychenko, O. Serbenska, and L. Struganets. Economic vocabulary of the modern language of the early XXIst century is the researches study object of such linguists as N. Klymenko, O. Styshov, M. Navalna, E. Karpilovskaya, L. Kislyuk.*

The purpose of the article *is to analyze modern Ukrainian linguist's researches and to find out leading trends in economic lexis of Ukrainian language at this level of development.*

Research methodology. *The following methods of scientific research are used in the article: comparative analysis, benchmarking assessment, systematic approach, and synthesis.*

Work results*. Ukrainian language principal trends of modern economic vocabulary have been analyzed in the article inspired by the works of famous Ukrainian linguists of the early XXIst century. Also there have been researched ways to enrich thematic economic group of the vocabulary.*

Conclusions. *It is detected that the economic thematic group of Ukrainian lexis develops according to the following tendencies in the works of famous Ukrainian linguists: 1) globalization and autochthonization; 2) active assimilation by speakers of economic words with both direct and figurative meaning; 3) transfusion of special word-terms and commonly used lexical units in various spheres of communication, as in professional so in journalistic and colloquial.*

Key words: *lexis of modern Ukrainian language, thematic economic group, evolution trends, loanwords, specific vocabulary.*

JEL Classifications: *O10, N01*

Актуальність теми дослідження. Глобалізаційні процеси у сучасному світі впливають на розвиток кожної сфери життя українського суспільства – міжнародно-політичну, технічну, військову, освітню, наукову, спортивну, і, звичайно, економічну. Завдяки різноманітним глобалізаційним процесам, з одного боку, та процесам націоналізації – з іншого, українська лексика, як відкрита мовна система, через різні тематичні групи

активно поповнюється новими словами. За останні три десятиліття особливо збагатилася тематична економічна група української лексики, що, безумовно, постійно привертає до себе увагу сучасних мовознавців.

Постановка проблеми. Останнім часом усе більше громадян нашої країни залучені до найрізноманітніших економічних процесів, що зумовлюють не тільки активне засвоєння ними, громадянами, спеціальних і загальновживаних економічних термінів, а й їх моделювання та переосмислення. Поряд з лексикою, яка відома лише вузькому колу фахівців-економістів, активно формується й загальновживана економічна лексика. Такі процеси, які постійно вивчають українські сучасні мовознавці, завжди потребують переосмислення у контексті цілісного розвитку української лексики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Динамічні процеси в лексиці сучасної української мови активно досліджувалися такими відомими сучасними мовознавцями як К. Городенською, С. Ярмоленко, А. Таран, Л. Лисиченко, О. Сербенською, Л. Струганець. Економічна лексика сучасної мови початку XXI ст. є об'єктом дослідження праць таких мовознавців як Н. Клименко, О. Стишова, М. Навальної, Є. Карпіловської, Л. Кислюк.

Мета статті – з'ясувати, проаналізувавши праці сучасних українських мовознавців, які тенденції становлення економічної лексики є провідними на даному етапі розвитку української мови.

Викладення основного матеріалу. Економічні інтереси завжди були і будуть одними з пріоритетними для кожної особи і будь-якого суспільства. «Адже добробут народу і людини – це один із найважливіших показників розвитку тієї чи іншої держави» [6, с. 49]. Перехід української економіки до ринкових відносин, налагодження торговельно-економічної співпраці з різними країнами світу безумовно позначилися на розвитку економічної лексики.

Кожна тематична група є динамічною підсистемою мови, яка відкрита до поповнення нових слів. Економічна тематична група лексики української мови віддзеркалює появу в українському суспільстві нових реалій, понять і процесів бізнесу, фінансів, торгівлі, банківської справи. Тож закономірно, що у кінці XX – на початку XXI ст. в українській мові, як і більшості мов, засвідчено «неологічний бум». Це терміноодиниці на зразок: мікрокредитування, «кредитування в малих розмірах», держнерухомість, оготівковувати, коштодавець, криптобіржа, фешн-бізнес, бізнес-інкубатор, аутлет «магазин або торговий центр, що пропонує одяг, взуття, аксесуари (іноді інші товари) з минулих колекцій відомих брендів зі значними знижками (від 30 до 90%)», дьюті-фрі тощо. Ці слова здебільшого вживаються у професійному мовленні.

М. Навальна зазначає, що слова-терміни, тобто лексеми, які вживаються у прямому значенні все частіше проникають у сферу публіцистики [1, с. 36]. Це вказує на активне засвоєння мовцями (неспеціалістами) економічної термінології. Напр.: квитанція „письмове підтвердження про одержання грошей, документів або матеріальних цінностей» [5, с. 115]; свіпч „сукупність операцій з валютою і цінними паперами, пов'язаних із зміною зобов'язань учасників цих операцій» [5, с. 220]; демпінг „продаж товарів на зовнішніх ринках за викупними цінами, які значно нижчі від цін всередині країни або на світовому ринку» [5, с. 66]; офшор „центри спільного підприємництва, які надають пільговий режим фінансово-кредитних операцій в іноземній валюті для іноземних резидентів» [5, с. 173] та ін. Пор.: „Сьогодні демпінг не дуже популярний процес» („Газета по-українськи», 12.04.2009); „Половина світових фінансових угод – в офшорі» („Дзеркало тижня», 30.04.2009); „...як випливає з оприлюдненої інформації, акціонерами більшості зі 174 кредитних установ так і залишилися юридичні особи, частина яких зареєстрована в офшорах» („Українська газета плюс», 31.06.- 6.02.2008). Застосування економічних слів-термінів у мові публіцистики говорить про те, що ними послуговуються не лише економісти. Н. Пілецька пише: «Пересічна людина у повсякденному житті часто прямо чи опосередковано стикається з економічною сферою (акт купівлі-продажу, оплата комунальних рахунків, банківські послуги тощо). Всі ці чинники і роблять економіку близькою до людини, а економічну термінологію зрозумілою для пересічного громадянина» [4, с. 178].

Неологізми, якими поповнилася українська лексика за останні два – три десятиліття, відомі сучасні мовознавці переділяють на: запозичені і створені на основі питомої лексики. До запозичених (і таких більшість) віднесемо такі, як: краудфандинг (англ. crowdfunding – «народне фінансування» crowd – букв. «натовп») «спосіб колективного фінансування на основі добровільних внесків», фандрейзинг, бенчмаркінг, біткоїни, агролізинг, білінг. Створені на основі питомої лексики – це такі лексеми, як позикоутримувач (пор. позикодержатель), коштодавець. Вказані тенденції поповнення економічної групи лексики новими словами відповідають основним тенденціям розвитку лексики української мови в цілому.

Неологізми О. Стишов поділяє за такими типами: 1) «власне неологізми – абсолютно нові одиниці як за формою, так і за змістом. Це так звані матеріальні неологізми, які виникли в українській мові на початку XXI ст. «Насамперед, – стверджує мовознавець, – це пов'язано зі зростанням необхідності для суспільства дати найменування новим реаліям і поняттям, що виникли у зв'язку з динамічним розвитком інформаційного суспільства, зокрема соціально-політичного, й економічного» [6, с. 33] – н-д: сублізинг. 2) Новоутворення – слова, що відзначаються новизною форми. У них морфеми незвично поєднуються і утворюють лексеми із новим значенням – н-д: пільгозабезпечення. 3) Семантичні неологізми – лексеми, значення яких уже відоме і закріплене у мові. Із аналізованих лексем є слова, «які повністю змінили своє значення (вони є поодинокими)»: [, с. 178] – н-д, гривня «грошова одиниця України (1996 р.), що дорівнює 100 копійкам» [Там само].

О. Стишов зазначає, що деякі неологізми зі «зміною суспільних умов» поступово можуть перейти в історизми, як н-д, купоно-карбованець [Там само, с. 46].

Продуктивними способами творення неолексем економічної сфери, зокрема іменників, є: основоскладання – н-д: заставоутримувач, валютотримач, чекотримач, банкопад (з нульовим суфіксом).

З власне українською основою є лексема держмито. Продуктивним способом творення є питомі префікси – н-д: співорендатор, співлізинг.

Серед прикметникових неолексем домінує морфологічний спосіб, виражений префіксальним способом з питомими префіксами – н-д: негривневий, передгривневий, докризовий, післякризовий. Продуктивними у творенні економічних неолексем є афіксанти – н-д: антиолігархічний, антикорупційний. Префіксально-суфіксальний спосіб є малопродуктивним – н-д: безбюджетний.

Найбільш продуктивним способом у творенні нових дієслів є префіксальний з питомими препозитивними формантами: **з-/с-** збартерувати, здефолтувати; **про-** проспонсорувати, проінвестувати; **недо-** недовикористати, недофінансувати; **до-** докапіталізувати. Серед префіксів іншомовного походження на українському ґрунті продуктивними є лише два – **де-** детінізувати, деприватизувати, **ре-** ребрендувати, реінвестувати. [9, с. 138, 142].

Менш активним є суфіксальний спосіб творення дієслів. Продуктивними є такі постпозитивні форманти: **-ува-** корумпувати, **-и-** монітор – моніторити, дерибан – дерибанити. [Там само, с. 142].

Малопродуктивним способом, як і у творенні прикметників, є префіксально-суфіксальний підспосіб словотворення морфологічного способу, напр.: об-нул-и-ти. [6, с. 68]

Останнім часом важливим видом деривації у продукуванні нових лексем є семантичні інновації. «Процеси семантичного словотворення також виступають дієвим чинником динамічних змін у лексико-семантичній підсистемі національної мови», – зазначає О. Стишов. «Такі процеси приводять до переосмислення «семантичної структури питомих і запозичених слів і впливають на всю лексико-семантичну систему мови загалом» [6, с. 87]. Так, наприклад, відоме питоме слово гойдалки («споруда, на якій гойдаються для розваги діти й молодь» [СУМ-11, ІІ, с. 105]) у економічному переосмисленні набуло нового значення – «коливання курсу грошової одиниці» (Експерт: в Україні скоро почнуться валютні «гойдалки» (заголовок) businessua.com/; Нинішні валютні гойдалки в Україні повторюють ситуацію 2009 року часів Віктора Ющенка. espreso.tv/news/). Хоча такі нові значення не фіксують лексикографічні праці, проте вони активно вживаються у публіцистичному та розмовному стилях.

Для семантично модифікованих слів властиві оцінність, емоційність та силістична маркованість. Такі слова виникають в результаті переосмислення відомих книжних слів. Наприклад, О. Стишов зазначає, що «проблеми, повязані з економікою та корупцією в сучасній Україні вплинули на змістовий обсяг відомого нейтрального слова білий, яке в останні роки набуло нового позитивнооцінного значення «офіційний, який діє у межах закону, без будь-яких юридичних порушень» [6, с. 82]. (І тільки 35% співробітників заробітна платня виплачується повністю офіційно, тобто вони отримують «білу» зарплату. https://uainfo.org/.../522797-pro-blu-ta- chornu-zarplati-na-u.; Компанія Atmosphere Entertainment, власником якої є Іван Жеваго, купила частку телеканалу «Еспресо» у дружини глави МВС Арсена Авакова за майже два мільйони доларів... «За 40% частку каналу за повністю прозорим і «білим» контрактом, який пройшов комплайнс в американському і українському банку, моя дружина отримала на рахунок в українському банку 1 953 708 доларів США», – написав він (газета «Народна правда», 31.12, 2017), а також інноваційного відтінку значення набула лексема «узаконений» (У Києві відкрили школу, в якій вчать «білих» хакерів. Cyber School ... https://www.news.meta.ua)».

Негативнооцінного значення набув прикметник «сірий», у значенні «незаконний»: (Державтоінспекція в рамках боротьби з «сірим» імпортом автомобілів, відмовляється реєструвати машини, ввезені до України за пільговими схемами. У 2007 році бюджет вже втратив 2,8 млрд. грн через «сірий» імпорт авто. www.newsru.ua) [Там само].

Розширення семантики зазнають і дієслова – н-д: «просяде» – «девальвує, знецініться»: (З прогнозами аналітиків, євро помітно «просяде». Телеканал «24», 14.09, 2011, о 8.55).

У сучасний період розвитку Україна інтегрується, хоча й поступово, у світові ринкові відносини. Зокрема мова йде про асоціацію з ЄС та участь у СОТ. Через такі процеси в сучасну українську мову проникає велика кількість нових запозичень економічної сфери, особливо англіцизмів. «Англіцизми, на відміну від узвичаєних питомих лексем, дають змогу українцям більш точно, містко і без певних асоціацій висловитися [7, с. 68]. Наприклад: біткоїни (англ. Bitcoin) «електронна валюта; віртуальні гроші», лінкідж (англ. linkage) «дозвіл біржі своїм клієнтам продавати і купувати в неї контракти з наступною їх купівлею-продажем на іншій біржі», стартап/старт-ап (англ. start-up – запускати) «новостворена або з короткою історією фірма чи компанія, яка перебуває у стані розвитку і займається перспективними дослідженнями (переважно в сфері інформаційних технологій та інтернет-проектів)», сублізинг (англ. sub-lease) «вид піднайму предмета лізингу, згідно з яким лізингоотримувач за договором лізингу передає третім особам (лізингоодержувачам за договором сублізингу) у користування за плату на погоджений строк відповідно до умов договору сублізингу предмет лізингу, отриманий раніше від лізингодавця за договором лізингу», фандрéйзинг (англ. fundraising) «процес залучення грошових коштів та інших ресурсів організацією (переважно некомерційною) з метою реалізації як певного соціального проекту, так і серії проектів, об'єднаних однією спільною ідеєю», тощо. Пор.: Український стартап здивував світ (заголовок) fakty.ictv.ua/ua/index/view-media/id/75634; У березні між повітряним альянсом Коломойського і «Розой Ветров» було укладено код-шерінгову угоду, що дало змогу компаніям використовувати флот один одного на правах сублізингу. Газета «Економічна правда», 27.09, 2010, 09:15) [6, с. 143].

У кінці ХХ – на початку ХХІ століття українська лексика збагатилася й розширилася за рахунок внутрішніх запозичень. Це, перш за все, актуалізовані слова. Такі лексичні одиниці мовознавці називають відродженими, внутрішніми входженнями або внутрішніми неологізмами. «Актуалізація – це відродження, або «нове життя»,

досить значного шару незаконно усунутих, проскрибованих чи просто пасивізованих питомих слів або окремих давніх запозичень, які ввійшли до загальномовного українського словника не через російську мову» [6, с. 133]. Вони «слугують важливим показником відродження національної мовної ідентичності й після тривалої перерви знову повернулися з периферії лексичної підсистеми до ядра, тобто до широкого вжитку» [Там само].

До питомих і національноспецифічних відроджених лексичних одиниць належать: відсоток, гривня, безготівка, гуртовий, гуртовик, крупногуртовик, готівка, знижка, надвишок (зам. надбавка), скарбниця, банківець «працівник банку», скоробагатько, орендар, міняйло «той, хто займається обміном грошей (переважно валюти)», обмінник/обмінка «пункт обміну валюти», яточник.

У економічній сфері лексики активізувалися назви грошових одиниць, які відродилися й широко використовуються в обігу нових незалежних держав, що виникли на теренах колишнього СРСР: гривня, лат, лит, тенге/тенга, сом, лея та ін., пор.: Правда, 5 квітня Нацбанк Казахстану відпустив тенге у вільне плавання, і Астана зняла обмеження і мито (УіСС, 11–17.06, 99); Рубль «одерев'янів». У колишніх союзних республіках його повитісняли гривня, лей, лит, лат, сом, тен, ларі, драм, крона... (УіСС, 28.11. – 04.12, 98). До питомих і національноспецифічних відроджених лексичних одиниць належать: відсоток, гривня, безготівка, гуртовий, гуртовик, крупногуртовик, готівка, знижка, надвишок (зам. надбавка), скарбниця, банківець «працівник банку», скоробагатько, орендар, міняйло «той, хто займається обміном грошей (переважно валюти)», обмінник/обмінка «пункт обміну валюти», яточник [6, с. 141].

В українській економічній лексиці й термінології активно функціонують актуалізовано-переорієнтовані запозичені слова на постсоціалістичні західні економіки: акція, акціонер, банкір, бізнес, біржа, дефолт, долар, ринок, комерція, конкуренція, лізинг, маркетинг, менеджмент, оренда та ін.

Поряд з процесом появи нових слів та актуалізації лексичних одиниць в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття відбувається процес пасивізації. Певна кількість понять і реалій відійшло на периферію соціального життя й, відповідно, лексика на їх позначення стає пасивною. Це перш за все слова-радянізми, які активно вживалися у період існування СРСР: колгосп, планова економіка, п'ятирічка, радгосп, стахановець, соцзмагання, ударник та ін. [9, с. 116–120].

До неологізмів у сучасній українській мові належать оказіоналізми.

Оказіоналізми, – «позанормативні лексичні елементи, які перебувають на периферії мовної системи» [6, с. 35], тобто у загальновживаному словнику не використовуються. Оказіоналізми «створені переважно зі стилістичною метою – для увиразнення якоїсь певної ситуації, події, образу, фрагменту дійсності та ін., на що вказує контекст». Такі слова мають індивідуальний характер. Останнім часом оказіоналізми часто спостерігаємо у мас-медійному просторі, авторство яких часто не відоме – н-д: банкопад, москвобакси «російські рублі», грантоїд – ті «хто без користі чи на шкоду витрачає гроші, передбачені грантом» [1, с. 37]. Пор.: „Під прикриттям гасел про боротьбу з курінням ревні наповнювачі держбюджету і „грантоїди» взялися за методичне знищення галузі» („Дзеркало тижня», 28.03.2009). Сфери, де функціонують такі неологізми – це, здебільшого, інтернетний, мас-медійний та розмовно-побутовий.

Останнім часом у лексиці української мови простежується «жаргонний вибух», який викликаний вільним функціонуванням мови, а саме: «демократизація всіх сфер суспільного життя, лібералізації морально-етичних та естетичних принципів суспільства, усунення суворих канонів, істотне послаблення (а то й припинення) цензури й самоцензури (а звідси – «розкованість» мовців), державний статус української мови, зміни в соціальній структурі українського суспільства, задоволення практичних потреб мовців, поширення моди на певні мовні форми, зміна мовних смаків» [9, с. 24].

У дослідженні жаргонів економічної лексики варто окремо виділити номінації грошових знаків: гривасі, гришки «українські гривні», бабло, сковорода «п'ятсот гривень», рубас «російський рубль», москвобакси «російські рублі», цуца «гроші» та ін.; соціально-економічні номени (бізнесюк, прихватизація, трастовик, тінь, перен. «тіньова економіка», генделик). У цьому контексті потрібно звернути увагу, як вказує М. Навальна, на слова, що «позначають обманні дії у сплатах, викупах тощо». Це такі слова, як: кидати, лохотрон [1, с. 38]. М. Навальна зазначає, що «жаргонізми, входячи до журналістських матеріалів економічної тематики, розширюють сферу вживання, вони виходять за межі професійних чи соціальних лексем. Таким чином жаргонізми переходять з усно-розмовних стилів і утверджуються в писемних» [там само].

Висновок. Отже, у працях відомих українських мовознавців виявлено, що економічна тематична група української лексики розвивається за такими тенденціями: 1) глобалізації та автохтонізації; 2) активним засвоєнням мовцями економічних слів як з прямим значенням, так і з переносним; 3) взаємопроникненням спеціальних слів-термінів і загальновживаних лексем у різні сфери спілкування – як у професійну, так і в публіцистичну і розмовно-побутову.

Список використаних джерел

1. Навальна М. І. Економічна лексика: семантичні зміни та нові вияви в публіцистиці на початку XXI ст. Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. Вип. 20/4. 2013. С. 36–38.

2. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія. К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

3. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку XXI ст.: монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.

4. Пілецька Н. Економічна термінологія як об'єкт дослідження. URL: http://vlp.com.ua/files/37_11.pdf

5. Словник термінів ринкової економіки / заг. ред. В.І. Науменка. К. : Глобус, 1996. 288 с.

6. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Біла Церква: «Авторитет», 2019. 198 с.

7. Стишов О. А. Нові іншомовні слова в українськомовних ЗМІ початку XXI століття. Studia Philologica (Філологічні студії): зб. наук. праць / редколегія: І. Р. Буніятова, Л. І. Бєлєхова, О. Є. Бондарєва та ін.. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. Вип. 9. С. 66–75.

8. Стишов О. А. Особливості словотворення суфіксальних розмовних неолексем на позначення осіб у сучасній українській мові. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство): зб. наук. пр. / гол. ред. Н. Л. Іваницька. Вінниця: ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 21. С. 56–60.

9. Стишов О. А. Сучасне українське словотворення: основні тенденції розвитку. Мовознавчий вісник: зб. наук. праць на пошану Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2009. Вип. 8. С. 136–146.

10. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.

References

1. Ekonomichna leksyka: semantychni zminy ta novi vyiavy v publitsystytsi na pochatku 21 st. Ekonomichnyi visnyk universytetu: Zbirnyk naukovykh prats uchenykh ta aspirantiv. Vyp. 20/4, 2013. S. 36–38.

2. Klymenko N. F., Karpilovska Ye. A., Kysliuk L. P. Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykoni: monohrafiia. K.: Vydavnychyi Dim Dmytra Buraho, 2008. 336 s.

3. Navalna M. I. Dynamika leksykonu ukrainskoi periodyky pochatku XXI st.: monohrafiia. K.: Vydavnychyi dim Dmytra Buraho, 2011. 328 s.

4. Piletska N. Ekonomichna terminolohiia yak obiekt doslidzhennia. UPL: http://vlp.com.ua/files/37_11.pdf

5. Slovnyk terminiv rynkovoi ekonomiky / zah. red. V. I. Naumenka. K. : Hlobus, 1996. 288 s.

6. Styshov O. A. Dynamika leksychnoho skladu suchasnoi ukrainskoi movy. Leksykolohiia. Leksykohrafiia: navch. posib. Bila Tserkva: «Avtorytet», 2019. 198 s.

7. Styshov O. A. Novi inshomovni slova v ukrainskomovnykh ZMI pochatku KhKhI stolittia. Studia Philologica (Filolohichni studii): zb. nauk. prats / redkolehiia: I. R. Buniiatova, L. I. Bieliekhova, O. Ye. Bondarieva ta in.. K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2017. Vyp. 9. S. 66–75.

8. Styshov O. A. Osoblyvosti slovotvorennia sufiksalnykh rozmovnykh neoleksem na poznachennia osib u suchasnii ukrainskii movi. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. Kotsiubynskoho. Seriia: Filolohiia (movoznavstvo): zb. nauk. pr. / hol. red. N. L. Ivanytska. Vinnytsia: TOV «firma «Planer», 2015. Vyp. 21. S. 56–60.

9. Styshov O. A. Suchasne ukrainske slovotvorennia: osnovni tendentsii rozvytku. Movoznavchyi visnyk: zb. nauk. prats na poshanu Kateryny Horodenskoi z nahody yii 60-richchia / MON Ukrainy. Cherkaskyi nats. un-t im. B. Khmelnytskoho. Cherkasy, 2009. Vyp. 8. S. 136–146.

10. Styshov O. A. Ukrainska leksyka kintsia XX stolittia (na materiali movy zasobiv masovoi informatsii): monohrafiia. K.: Vyd. tsentr KNLU, 2003. 388 s.

ДАНІ ПРО АВТОРА

Спис Ольга Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та історії науки і техніки, Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ.
https://orcid.org/0000-0001-9439-8512
e-mail: olgaspys@gmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Спис Ольга Анатольевна, кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры философии и истории науки и техники,
Государственный университет инфраструктуры и технологий, г. Киев.
e-mail: olgaspys@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Spys Olha, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy and History of Science and Technology,
State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv.
e-mail: olgaspys@gmail.com